

Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o.

Terezín

Personální a interkulturní management

Bakalářská práce

Proč být ještě dnes čestný

Why to be honest nowadays

Prohlašuji, že odevzdanou práci na téma Proč být ještě dnes čestný, jsem vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury a práci jsem neodevzdala na žádné jiné škole k získání atestace.

V Terezíně dne

Chtěla bych poděkovat panu Doc. ThDr. Patrikovi Maturkaničovi, Ph.D., CFSsC za odborné vedení práce a cenné rady a hlavně lidský přístup, který mi pomohl tuto práci zkompletovat.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá problémy pravdy ve filosofii. Práce se zaměřuje na vymezení pojmu pravdy, jeho původ a jednotlivé teorie. Pomocí dedukce se snažím zjistit, co je pravdou míněno, eventuálně co znamená nepravda/lež. Dále pak zjišťuji, s čím je pravda spojována a jakými dalšími pojmy je nahrazována. Součástí teoretické části práce je porovnání jednotlivých pojetí pravdy a prozkoumání pravdy v kontextu štěstí. Praktická část se zaměřuje na dotazníkové šetření a porovnání jeho výsledků s vyslovenými hypotézami.

Klíčová slova

Pravda, lež, čest, etika, filozofie

ANNOTATION

The bachelors thesis deals with problems of truth within philosophy. Thesis focuses on the definition of truth its origin and its individual theories. By deduction, I will try to find out what is meant by truth, or what it means to be false/lie. Furthermore, I find out what the truth is associated with and what other terms are being replaced. The part of the thesis is a comparison of the different concepts of truth and the examination of truth in the context of happiness. The practical part focused on the questionnaire survey and comparison of its results with the stated hypotheses.

Keywords

Truth, False, Honor, Ethics, philosophy

OBSAH

Úvod	6
Teoretická část	8
1. Filozofický problém pravdy	8
1.1. Vymezení pojmů etika, morálka, pravda	9
2. Teorie pravdy	12
2.1. Korespondenční teorie	12
2.2. Koherenční teorie	13
2.3. Konsenzuální teorie	14
3. Stručné dějiny pojmu „pravda“	15
3.1. Antičtí myslitelé	15
3.2. Tomáš Akvinský	17
3.3. Novověk	18
3.4. Pravda v 19. století	19
3.5. Pravda ve 20. století	21
4. Srovnání pojetí pravdy v dějinách	23
5. Závěr teoretické části	24
Praktická část	25
6. Stanovení hypotéz	25
6.1. Rozbor dotazníkové metody	25
6.2. Dotazníkové otázky	26
6.3. Vyhodnocení dotazníku	27
7. Diskuze	49
Závěr	50
Použitá literatura	51

ÚVOD

Téma pravdy a cti není v naší společnosti příliš oblíbené a probírané téma. V současnosti jde spíše o výhru, moc, úspěch. Chtěla bych se pokusit vyložit vybraná pojetí pravdy, a to způsobem mně přístupným. Filozofie nabízí různé způsoby, jak pravdu chápat, z jakého úhlu pohledu a proč ji chápeme způsobem, jakým ji chápeme. Porovnáním chci zjistit odpověď na otázku Proč být ještě dnes čestným?

Bakalářská práce se zabývá problematikou pravdy ve filozofii. Zaměřím se na antickou filozofii, Tomáše Akvinského, novověk, filozofii 19. století a filozofií 20. století. Soustředím se na vymezení pojmu pravdy, morálky, etiky a jejich původ a jednotlivé teorie. Další část bude založena na analýze vybraných filosofických textů a poté jejich porovnání. Pomocí dedukce se pokusím zjistit, co je pravdou míněno v dnešní době, eventuálně co znamená nepravda/lež. Následně zjistím, s čím je pravda spojována a jakými pojmy je nahrazována.

Cílem teoretické části mé práce je analyzovat a porovnat filozofické texty. Jejich výroky a význam aplikovat na dnešní dobu a zvyky společnosti. Ráda bych vymezila pojem pravdy, jeho původ a jednotlivé teorie. Zjistit odpověď na otázku „Proč být ještě dnes čestným?“ To znamená, jaké důvody lidé potřebují, aby jednali čestně? Jaké pocity a benefity člověku poskytne být čestným, a tedy mít čisté svědomí? V praktické části, se pomocí dotazníkového šetření, zaměřím na potvrzení nebo vyvrácení stanovené hypotézy.

Na začátek mé práce použiji metodu sondy. To znamená, že rozvinu načtenou literaturu a shromáždím fakta potřebná pro splnění cíle. V další části mé práce použiji metodu komparace. Porovnáím různé filozofické postoje k pravdě a cti. Na závěr použiji dedukční metodu k porovnání teoretických závěrů s vyhodnocenými dotazníky. Na základě svých poznatků logicky vyvodím další fakta pro zodpovězení otázky „Proč být ještě dnes čestným?“.

Jako stěžejní literaturu pro zpracování ročníkové práce bych ráda vyzdvihla tři tituly. Prvním je kniha Malé dějiny filozofie. Jejím autorem je Hans Joachim Störig. Kniha

ukazuje, jakou úlohu hrálo myšlení v různých epochách, jaké řešení se nabízela na cestě poznání nebo jak se nahlížela otázka boha. Kniha je uspořádána chronologicky a dále podle osobností či směrů. Druhým je kniha O pravdě a lži ve smyslu nikoliv morálním od Friedricha Nietzsche. Podle něj pravda představuje "vojsko metafor", lidských relací, které člověku připadají pevné, kanonické a závazné. Jedná se o iluze, o nichž člověk zapomněl, že jimi jsou, metafory, jež se opotřebovaly a pozbyly smyslové síly. Člověk sám má nepřekonatelný sklon nechat se klamat: je tak oslepen "štěstím". Třetím je Pravda a fakt od Petra Koláře. Autor se v knize pokouší naznačit odpovědi na některé z nejnaléhavějších otázek, s nimiž se střetávají současní logikové a analyticky zaměřeni filozofové, když usilují o vypracování teorie faktů a pravdy a teorie jejich vzájemného vztahu.

Teoretická část

1. Filozofický problém pravdy

Pravda. Jaká je definice pravdy? Je pravda termín, pojem, celá vědní disciplína, mýtus nebo jen slovo, které vytvořili lidé, aby mohli lépe chápat svět? V řečtině je pojem pravda, tedy ALÉTHEA, vyjádřením hodnoty poznání. Z hlediska filozofie se jedná o kategorii, která zkoumá, jak jsme danou skutečnost poznali, zda jsme v souladu s objektem poznání, a jak jsme schopni se orientovat v našem bytí na světě. Napříč dějinami se nejen filozofové, ale vlastně každý jedinec zabývá otázkami pravdy. Zda je něco pravda nebo pouhý klam nebo nepravda nebo lež. Například v indickém filozofickém pojetí je pravda něco, co je za hranicemi rozumu, co nejde vyjádřit slovy, ale pouze vycítit intuicí. Indická filozofie nepřipouští myšlenku, že pravda by měla mít jedinou formu (Storing, Malé dějiny filozofie, str. 63 - 64).

Proti tomu filozofické chápání pravdy v čínské konfuciánské filozofii vychází z významného rysu Konfuciovy filozofie – příklon k člověku a praktickému životu. Nejlépe je to vyjádřeno výrokem: „*Co sám nechceš, nečiň jiným!*“. Vyjadřuje to poznání, že každá ctnost začíná u každého člověka, u jeho chování (Storing, Malé dějiny filozofie, str. 68-73). Pravdou se zabývala i řecká filozofie. Ať již Elejská škola, která podporovala teorii, že k pravdě se dojde čistým rozumovým poznáním, nebo sofisté se svým poznáním, že pravda není absolutní, objektivní, že vychází z každého jednoho jednotlivce. Řeční filozofové, včetně Aristotela, Sokrata a Platóna totiž pravdu hledají a spojují ji s bohy. Pozdější teorie pravdy se již odvrací od čistého hledání pravdy, a spíše se snaží situace, stavy a děje jako pravdivé různými cestami dokázat. V další části práce některé z těchto přístupů přiblížím.

Pravda je multioborový termín, kde její hledání nebo definice je zkoumáno z pohledů i jiných než filozofických. Logika a matematika jsou silnými nástroji, které pomáhají filozofům v hledání odpovědí. Každý vědec z jakéhokoli oboru hledá svou pravdu či pravdivé poznání. Pravda je základním stavebním kamenem práva a politologie – vědních disciplín spojených s fungováním společnosti, státu, komunity, rodiny i jednotlivce.

Opakem pravdy je pak omyl jako neúmyslné neuvedení pravdy - *pseudos* nebo lež jako úmyslné pozměnění nebo zamlčení pravdy nebo tvrzení neexistujícího - *falsus*. Aristoteles zastával názor, že omyl pochází pouze z chybného spojování dat a myšlenkových pochodů, které nám poskytují smysly. Tedy, že základem k tomu dobrat se pravdy je logika. Pozdější filozofické teorie o životě v omylu, popisují stavy lidské duše, která není schopna poznat, že žije v iluzi.

Omyl nebo lež je nevyhnutelnou součástí pravdy, je jejím protikladem, protiváhou. Bez omylu neexistuje pravda. Omyl je to, co nám ukazuje pravdu, co nás nutí dokazovat co je pravda. Bez noci není den, bez tmy není světlo. Pokud to bude nutné, budu v práci používat termín omyl nebo lež abych byla schopna vysvětlit a vyložit pravdu.

1.1. Vymezení pojmů etika, morálka, pravda

Etika je filozofická disciplína, která se teoreticky zabývá mravními fenomény morálky, hlasem svědomí, morální filosofie zaměřující se na dobro. Ve své pravé podstatě se vztahuje k životu a bytí.

Podle Aristotela je etika praktickým věděním o tom, co je dobré, správné, slušné. Souvisí s určitým lidským postojem k životu a jeho svědomím. Zato T. G. Masaryk se na pojem etika dívá z jiného úhlu. Jeho pojetí etiky je demokratické, založené na činu, kde se zdůrazňuje tvůrčí individualita. (Olšovský, 2018, str. 91)

Existují základní etické teorie, které vám nyní přiblížím. Jako první teorie je Empirická etika, která rozlišuje 3 základní etické směry.

- a) Hédonismus: vytouženým cílem a slastí je nejvyšší dobro, ke kterému vše směřuje. Je to etické učení, podle něhož kritériem štěstí a podstatou lidského úsilí je dosahování slasti, s čímž souvisí i vyhýbání se nepříjemnému. Jedním z hlavních představitelů je Aristippos, zakladatel hédonistické školy.
- b) Utilitarismus: směr pokládá za měřítko jednání hledání blaha, prospěchu, užitku a naopak omezování bolesti a utrpení. Tento směr prosazoval například Adam Smith.
- c) Pragmatismus: směr označuje věcnost, nezaujatost a užitečnost řešení problémů. Mezi hlavní představitele patří například Max Scheler.

Další dělení etiky dle teorie Transcendentní diferenciacce nabízí čtyři směry.

- a) Etika ctností: zahrnuje příkladné návyky jako uctivost, zdvořilost, věrnost a ohleduplnost. Základním mravním kritériem je dokonalost jednajícího.
- b) Etika hodnot: objekt chtění činí aktem mravně dobrým.
- c) Existencialistická etika: vybízí k existenci a využití člověka.
- d) Diskusní etika: dává do popředí jakéhokoliv člověka, který si zaslouží respekt, a to pomocí dialogu. (Maturkanič, 2018, str. 17)

Jako poslední teorií etiky vám představím Analytickou etiku, která se dělí na 4 směry.

- a) Pozitivismus: způsob myšlení, který se vyhýbá spekulacím a je založen na možnosti ověření faktů.
- b) Emotivismus: opírá se o citovou součást našeho prožívání, jednání i myšlení.
- c) Deskriptivismus: popisuje to, co je považované za morální, dobré.
- d) Preskriptivismus: snaží se o systémové vytvoření mravních předpisů a jejich uvádění v souladu s nejvyššími morálními principy. (Maturkanič, 2018, str. 18)

Pojem morálka a její definice je podle Olšovského slovníku filosofických pojmů následující. Je to „*konání a systém lidského hodnocení, odpovídající určitým normám dané kultury. Zakládá se na pravdě a pravdivém jednání.*“ (Olšovský, 2018, str. 2018)

První kdo se o otázku morálky zajímal, byl Sokrates. Přednesl otázku morálního lidství. Jako dalšího významného filozofa, který se o otázku morálky zajímal, bych uvedla Friedericha Nietzscheho. Ten učil rozpoznávat falešnou tvář morálky. Podle něj záleží na tom, zda žijeme v pravdě či ne. Pouze v pravdě se může člověk utvářet autonomním, nad-morálním, svobodným a silným. Stává se pánem sama sebe.

Morálku můžeme dělit na vnitřní a vnější. Vnitřní můžeme definovat jako souhrn norem chování ve vztahu k sobě. Vnější pak jako souhrn norem chování ve vztahu k jinému jedinci nebo skupině.

Morálka plní trojí funkci:

- a) Poznávací: jedná se o poznávání člověka především ve vzájemných mezilidských vztazích
- b) Regulativní: funkce reguluje chování člověka
- c) Humanizační: funkce lidské empatie a citění, které zušlechťují člověka (Maturkanič, 2018, str. 19)

Pojem pravda můžeme definovat jako vztah reality a bytí, kde věci vystávají na světlo takové, jaké doopravdy jsou. Jde o to, jak se zjevují naší duši, svědomí, ve své přirozenosti a své vlastní povaze. Uvidět pravdu znamená nazřít věci tak, jaké jsou ve skutečnosti.

Podle Nietzscheho se pravdy rodí v aktivním procesu porozumění, kdy se objevuje schopnost poznávacího subjektu interpretovat skutečnost. Podle Schelera a jeho teorie se pravda zakládá na lásce. (Olšovský, 2018, str. 311)

Co je pravda a existuje vůbec? Co rozhoduje o jistotě našeho poznání? Podle Maturkaniče máme čtyři základní zdroje.

- a) Vnitřní hlas: náš „selský rozum“, kterým člověk poznává a hodnotí svůj tělesný a duševní stav.
- b) Vnější smysly: člověk s nimi rozeznává vnější předměty a jejich vzájemné vztahy.
- c) Rozum: od smyslů se rozum liší tím, že rozumem lze poznat, co se za věcmi skrývá.
- d) Autorita: je založena na svědectví člověka, kterému věříme a který si zaslouží naši úctu.

(Maturkanič, 2018, str. 73)

2. Teorie pravdy

Základním dělením teorií pravdy jsou dva různé přístupy k pravdě. Teorie deflační a teorie inflační. Deflační teorie, ke kterým se řadí například redundanční teorie nebo teorie minimalistická, vychází z logiky a posouvají pravdu na triviální úroveň. Prohlašovat o něčem, že je to pravda nebo je to pravdivé je zcela zbytečné, protože tvrzení samo o sobě nám to říká. Například tvrzení „pravda je, že svítí slunce“ je hodnotově zcela totožné s tvrzením „svítí slunce“. Obě tvrzení popisují fakt, který se právě děje. Použití termínů pravda, pravdivý lze tedy zcela vynechat nebo používat pouze ve zcela specifických případech. Naopak inflační teorie nepovažují pravdu za něco triviálního a pravdu analyzují. Snaží se definovat co je pravda s využitím všech dostupných prostředků. Inflační teorie, ke kterým se řadí například korespondenční teorie, koherenční teorie nebo konsensuální teorie vycházejí z předpokladu, že pravdu lze analyzovat a výsledky najít pomocí vědeckého bádání. Pravdu lze vědeckými metodami stanovit a také ověřit.

Ve své práci se zaměřím na teorie inflační, které vycházejí více z filozofie, zatímco teorie deflační jsou založeny více na logice.

2.1. Korespondenční teorie

Adekvatní nebo korespondenční teorie se řadí k nejstarším teoriím pravdy. Již ve starém Řecku ji rozvíjel Platón nebo Aristoteles, i když každý trochu jiným směrem, později se ke korespondenční teorii přiklonili i Tomáš Akvinský, Immanuel Kant nebo například Ludwig Wittgenstein. Pokud zobecníme jejich závěry, lze tvrdit, že dle korespondenční teorie je pravda definována jako souhlas výroku se stavem věcí. Podle Akvinského jde o přizpůsobení rozumu a věci a dle Kanta o souhlas poznání s jeho předmětem. Je posuzována shoda reality s myšlenkou. Znamená to tedy, že je posuzován vztah věci s daným popisem věci a pro stanovení výsledného výroku, pravda musí být v souladu. V tomto případě lze tedy pravdu postupně hledat a definovat na základě vývoje znalostí a společnosti a hledání je tedy nekonečné, protože lze předpokládat neustálý vývoj. Ve chvíli, kdy přijmeme tuto teorii, vyvstává ovšem další

problém, a to problém jazykový. Jak vyjádřit danou myšlenku a popis věci tak, aby byl pro všechny stejně čitelný a ve svém významu stejný. Jde o problém terminologický.

Na světě není jedna všeobjímající terminologie pojmů, dokonce některé pojmy nejsou schopny některé jazyky vyjádřit jinak než opisem a naopak některé pojmy, které se mohou jevit jako jednoznačně definované, mají v různých jazycích rozdílný význam. U korespondenční teorie se tedy jedná o gnozeologické pojetí pravdy, kdy pravda je výsledkem našeho poznání a shody našeho poznání se skutečností. Dle korespondenční teorie je smysluplné hovořit o pravdě pouze ve vztahu k poznatkům, to znamená, že již máme poznatek a na základě tohoto poznatku vyslovíme shodnou slovní tezi. Znamená to tedy, že pravda je složena z jednotlivých jednoduchých faktů, které pokud je prohlásíme, každý jeden, za pravdivé je celek složený z těchto jednotlivých potvrzených a pravdivých faktů prohlášen za pravdivý. Znamená to, že stejně jak existují jednotlivé pravdy, existují jednotlivé fakty. (Distance, revue pro kritické myšlení, online 6. 8. 2019)

2.2. Koherenční teorie

Koherenční teorie definuje pravdu jako systém výroků, který lze vzájemně odvodit na základě logických zákonů. Systém výroků musí být vytvořen ve shodě s pravidly logické syntaxe. Koherence, latinsky *cohaerentia*, znamená souvislost, soudržnost, spojitost. Koherenční teorie přistupuje k pravdě bez ontologických aspektů, na základě čistě logické spojitosti, tedy koherence výroků. Koherenční teorie je spojována s Johnem Langshawem Austinem, který došel k názoru, že novou pravdu přijmeme tehdy, když je v souladu (je koherentní) s již známými přesvědčeními. Koherenční teorie, tedy vychází z předpokladu, že do systému zařazujeme již předem lidskou myslí definovanou pravdu, o které jsme přesvědčeni, že do systému patří a je definována jako jistota. Slabinou této teorie je to, že každá pravda musí být vztažena k určitému systému, vůči kterému je konzistentní. V odlišném systému se však tato pravda může jevit jako inkonzistentní. Ideálním cílem tedy je vytvořit takovou množinu obecně pravdivých znalostí, která bude schopna přijmout další znalosti, které budou v souladu se znalostmi předešlými, až do stavu, kdy se pravda a realita potká v jednotě. Dalšími pokračovateli a zastánci koherenční teorie jsou například Imanuel Kant, Georg Wilhelm, Fridrich Hegel. Baruch Spinoza nebo Johan Gottlieb Fichte. Koherenční teorie je tedy

opakem teorie korespondenční, kdy koherenční teorie je založena na předpokladu jediného systému obsahujícího pravdu, zatímco korespondenční teorie podporuje tezi, že pravdu lze dělit a není jednotná (Distance, revue pro kritické myšlení, online 6.8.2019).

2.3. Konsenzuální teorie

K dosažení pravdy je potřeba konsensu, to znamená shody všech zúčastněných. Nutnou podmínkou je, aby o daném výroku diskutovali kompetentní diskutéři, se znalostí dané problematiky. Pokud všichni diskutující předloží své argumenty a shodnou se, že výrok je pravdivý, potom je výrok pravdivý, protože se na tom shodli. Autor této teorie Charles Sanders Peirce, který se později přiklonil k pragmatické teorii pravdy jako jeden z jejích zakladatelů, americký vědec, matematik a logik. Považuje se za jednoho ze zakladatelů pragmatismu a moderní sémiotiky – obecné filozofické teorie znaků. V jeho učení o konsenzuální teorii pravdy pokračuje například Habermas, který má za to, že pravdivý výrok je ten, který je podpořen potenciálním souhlasem všech ostatních. Vzhledem k tomu, že by takto pravda naprosto ztratila na hodnotě, byla zavedena podmínka ideálního diskursu. Ten se vyznačuje odůvodněným konsenzem spočívajícím na síle nejlepších argumentů, rovnosti účastníků diskursu, přisuzováním stejných významů používaným pojmům, apod. – tedy podmínky, které nejsou v našem prostředí bez dalšího realizovatelné. Pravda se dle této teorie vyjevuje na základě seriózních argumentů. Argumenty je nutno poměřovat tak dlouho, až je dosaženo shody. O pravdě se nikdy nehlasuje. (Distance, revue pro kritické myšlení, online 6.8.2019)

3. Stručné dějiny pojmu „pravda“

Tuto kapitolu rozdělím na nejdůležitější milníky historie. Začneme Antikou, kde se zrodila evropská filozofie, a začaly se formovat filozofické úvahy na téma pravda. Rozvinu filosofii Platona, Aristotela a jejich úvahy.

Po rozboru knih antických myslitelů se přesuneme do středověku a jeho nejvýznamnějšího filosofa Tomáše Akvinského. Jeho scholastika se opírá o dílo Aristotela a pro svou silnou provázanost s vírou hlavně o Písmo svaté. Zatímco antičtí myslitelé pravdu hledají, tak ve středověku ji už odůvodňují a vykládají k obrazu svému.

Další významné období je Novověk. Novověk se bere jako doba úpadku filosofie. Filozofové se snažili navázat na období antiky, ale tyto pokusy nepřinesly žádné nové myšlenky. Toto bylo způsobeno pravděpodobně přístupem novověkých filozofů k člověku, kdy z řeckého označení člověka jako živé bytosti *logos*, přešli k latinskému označení *animal rationale*. Dalším významným rysem bylo odmítání stagnace a snaha o rozvoj lidské osobnosti včetně duchovní svobody, což vedlo ke konfliktu s církví. (Anzenbacher, 2004, str. 226)

Poté čtenáře provedu filosofií 19. století. Do filosofie 19. století řadíme více směrů jako například pragmatismus, pozitivismus, novokantovství a německou filosofii.

Nakonec proberu filosofii 20. století. Řadíme sem existencialismus, pragmatismus, hermeneutiku, novopozitivismus, strukturalismus, fenomenologii a postmodernu. V průběhu se však utvořily dva větší proudy, analytická filosofie, která měla ve 20. století zastoupení hlavně v anglicky mluvících zemích, a kontinentální filosofie, jež vychází především z fenomenologie.

3.1. Antičtí myslitelé

Antická filozofie, jako prazáklad filozofie evropské se od dob Sokrata, zabývá myšlenkou bytí, jako takového. Ale i před Sokratem byli řečtí filozofové a myslitelé, kteří nám zanechali fragmenty svých učení. Řecká historie nám přináší myšlenky například Thaleta, který již ve své době řešil filozofické otázky. Jeho odpovědi na základní otázky, jsou pravdivé dodnes. Co je nejtěžší? – poznat sebe sama. Co je

nejjednodušší? – poradit druhým. Co je Bůh? – to co nemá počátek ani konec. Jak lze žít v dokonalém souladu s ctností? – tak, že nikdy nečiníme to, co odsuzujeme na druhých (Storing, Malé dějiny filozofie, str. 97). Vidíme tedy, že otázkou morálky, pravdy a cti se lidé zabývali prakticky od počátku bytí. Například Sokratův žák Platon, poznamenaný smrtí svého učitele, se zabývá metafyzikou bytí, kde rozlišuje dva základní světy – svět idejí a svět smyslový. Ve svých dílech používá dialog, jako prostředek pro vysvětlení věcí a nabízí tímto možnost určité volby. Pro čtenáře je tak dílo mnohem pochopitelnější pro svou názornost. Jeho myšlenky o dvou paralelních světech nám vlastně říkají, že žijeme ve světě smyslovém, který je pouhým klamem, protože je pouze odrazem světa idejí, který je ten jediný pravý a pravdivý. Toto pro větší pochopitelnost rozvíjí ve svém podobenství o jeskyni. Základem všeho je u Platona duše. Nesmrtelná substance, která jediná má možnost se rozhodovat, zda chce trávit čas ve fyzickém těle a tedy ve světě smyslovém nebo se již chce rozprostírat ve světě idejí. V otázkách pravdy dospívá během svého učení k poznání a přesvědčení, že pravda je poznatelná. Vysvětluje to na principu platonského trojúhelníku ABSOLUTO – BYTÍ – JÁ, kde všechny strany trojúhelníku jsou propojeny. Absolutno reprezentuje ideje a boha, bytí substancí zvanou svět a já subjekt duše. Důraz je položen na člověka a jeho schopnost řídit se rozumem, je to pro člověka povinnost vyjít z „temné jeskyně“, jakkoli to pro něj bude zpočátku bolestivé. Přesto není schopen pravdu jako takovou definovat. (Anzenbacher, Úvod do filozofie, str. 44 – 46).

Platonův žák Aristoteles, vychází z učení Platona. Jeho myšlenky rozvíjí a doplňuje o své poznatky. S některými závěry Platona ale nesouhlasí a nabízí vlastní pohled. Liší se zejména v základní otázce platonské teorie idejí. Postupně překonává platónský dualismus světa idejí a světa smyslů a nahrazuje ho dualismem látky, neboli hmoty a formy. Je zastáncem názoru, že každé jednotlivé má svou váhu, a že obecné je ve skutečnosti jen v jednotlivém a může od něho být odloučeno pouze v myšlení. Stejně jako Platon je přesvědčen, že pravdu je potřeba hledat, že je nutno ji studovat pomocí intelektu a že se skrývá pod povrchem jevů. Aristoteles dospěl ve svém bádání k tomu, že filozofie je vědou teoretickou, jejímž cílem je pravda. Dle Aristotela je tedy pravda v jejím nejvyšším stupni obsažena v počátcích všeho co je trvalé, věčné. Tyto pravdy nejsou pravdivé pouze někdy, ale trvale, protože nejsou pravdou jako následek něčeho, ale jsou pravdou jako příčina, prvopočátek něčeho. Proto tedy pro Aristotela je hledání pravdy hledáním prapočátku, prapůvodu, prvotní příčiny (Vlček, Místo a úloha pravdy v rámci Aristotelovy koncepce vědění, str. 10-11).

3.2. Tomáš Akvinský

Středověk se na rozdíl od starověku soustředil na obhajování a dokazování již známých pravd. Filozofové se snažili pravdu zdůvodňovat a vykládat. Šlo vlastně o společenskou objednávku církve, kdy snahou bylo dokázat vědeckými metodami existenci Boha. Celý systém filozofie se otočil. Scholastika dokázala sloučit vědu a víru, které se snažily nadále být v souladu. Rozvinula diferencovaný pojem Bůh. Podařilo se jí zdůvodnit teologickými i filozofickými prostředky všechny rozhodující prvky a principy křesťanství. Vzhledem k těmto snahám, byla tedy filozofie teologii podřízena, prakticky vědecky zdůvodňovala teologické principy.

Tomáš Akvinský, italský filozof a teolog, byl vrcholným představitelem scholastiky. Vycházel z díla Aristotelova a přepracoval ho v souladu s křesťanskou vírou. Zdokonalil učení scholastiky tak, že učení o Bohu jako nejvyšším účelu a o stvoření se stalo pevně a finálně zakotveným aktem. Toto učení tedy dává světu a celým dějinám jasný a předem stanovený smysl.

Co tedy považoval Akvinský za úkol filozofie ve vztahu k pravdě, lze vyčíst z jeho práce, kdy píše „posledním cílem každé věci je to, co zamýšlí první původce a hybatel té věci. Avšak prvním původcem a hybatelem vesmíru je rozum *intellectus*. Tedy posledním cílem vesmíru je nutně dobro rozumu, ale tím je pravda. Pročes posledním cílem celého vesmíru je nutně pravda a moudrost a musí usilovat hlavně o poznání tohoto cíle.“ (Anzenbacher, 2004, str. 35)

Akvinského texty se vyznačují vysokou dávkou strukturovanosti a dokazování vlastních tezí. Podle něj je tedy pravda shoda jsoucna s rozumem. Znamená to tedy, že jsoucno je poznatelné samo o sobě dokonale, ale ne již tak pro nás, protože lidské poznání přímo vychází ze zkušeností našeho bytí na světě.

Řečeno tedy slovy samotného Tomáše Akvinského „*Tedy to, co přidává pravdivé k jsoucimu, je sjednocení ve formě neboli shoda věci a intelektu.*“

(Akvinský, T. O pravdě, O mysli, 2003, s. 91)

3.3. Novověk

Novověk je doba úpadku filosofie. Filozofové se snažili navázat na období antiky, ale tyto pokusy nepřinesly žádné nové myšlenky. Toto bylo způsobeno pravděpodobně přístupem novověkých filozofů k člověku, kdy z řeckého označení člověka jako živé bytosti *logos* (slovo, rozumný, duch) přešli k latinskému označení *animal rationale* (živočich rozumný). (Anzenbacher, 2004, str. 226).

Dalším významným rysem bylo odmítání stagnace a snaha o rozvoj lidské osobnosti včetně duchovní svobody, což vedlo ke konfliktu s církví. Stalo však něco podobného co ve středověku. Cíle filozofických bádání se opět změnily. Začal být kladen důraz na logiku a filozofie se stává více exaktní, bez svých barevných obrazů a představ se dostává do vleku moderní vědy. K významným filozofům tohoto období patřil například Descartes s jeho pochybováním o všem, co je smyslové, nebo Nietzsche se svým kritériem pravdy jako touhy po moci.

René Descartes, francouzský filozof a matematik 17. století znamená zcela zásadní obrat v dějinách evropského myšlení. Podrobil kritice Scholastiku i všeobecné vědění a začal podporovat proces tvorby bezrozporového filozofického systému jako základu pro rozvíjející se přírodní vědy. V oblasti definování pravdy zastává názor, že pravda je základem vědění, které je definováno pojmem „vrozené ideje“. To znamená ideje vložené do každého člověka Bohem (vyšší substancí), které tvoří základní vybavenost lidské mysli. Všechny další ideje, získané během života jsou již podružné. Základem pro výklad pravdy či kritérium pravdivosti, je jasné a zřetelné poznání, založené na matematických principech, ověřitelné experimentem. Základem jeho vědecké metody je pochybnost, skepse. Skepse ke všemu co je okolo nás, co nás obklopuje, Descartes hledal ve své skepsi, nejistotě, nezpochybnitelnou jistotu. Nebral pochybnost jako konec, ale jako začátek nového hledání. Z těchto úvah se zrodila i jeho slavná věta „*cogito, ergo sum* – myslím, tedy jsem“. Jeho první a neotřesitelná jistota, pravda. Na základě svých pochybností se Descartes dostává do situace, kdy je schopen pochybovat i o Bohu. Netvrdí však, že Bůh neexistuje, ale je schopen ho podrobit kritické analýze. Stejně jako je pro něj vzorem pravdy věta „*myslím, tedy jsem*“ dostává se svým zkoumáním i k poznání, že další pravdou je Bůh – jako nekonečná, všemocná a vševědoucí bytost. (Descartes, R. Úvahy o první filosofii, 2003, s. 28)

V 18. století je nejvýraznější postavou novověké filozofie Immanuel Kant. Německý osvícenský filozof, který přinesl do filozofie terminologii a myšlenky, které ovlivnily filozofii 19. a 20. století. V jeho práci se projevil jeho široký záběr v různých oblastech filozofie. Věnoval se oblastem metafyziky, politické filozofie, estetiky a mnoha dalším. Významné jsou jeho myšlenky také v oblasti etiky a v oblasti teorie poznání – epistemologie. Jeho stěžejním dílem na poli hledání pravdy je *Kritika čistého rozumu*, vydaná v roce 1781. Zde se Kant zabývá myšlenkami spojenými s rozumem. Čistý rozum je rozum, který v sobě obsahuje principy poznání *a priori*. Něco, co je nám už dáno a není k tomu potřeba žádná další zkušenost. V této oblasti dochází Kant k poznání, kde jsou hranice našeho rozumu. Jak sám pokračuje, leží tam, kde leží možnosti zkušenostního poznání. To znamená, že rozum nemůže dokázat obecně metafyzické ideje jako jsou Bůh, svoboda, nesmrtelnost, ale nemůže je ani vyvrátit. Tuto oblast Kant charakterizuje jako „*zrušení vědění, abych získal místo pro víru*“. (Storing, *Malé dějiny filozofie*, str. 309-314).

3.4. Pravda v 19. Století

Filozofie 19. století je zcela nepochybně ovlivněna Kantovým přístupem. Jeho metodické zkoumání filozofických otázek a jeho kritičnost při vyslovování závěrů musí nutně ovlivnit jak jeho pokračovatele, tak jeho oponenty. Kantova dualistická filozofie nám ukazuje limity člověka a jeho myšlení. Existuje svět jevů a věc o sobě. Filozofie 19. století se rozvětvila do mnoha směrů. Romantika a německý idealismus (Fichte, Schelling, Hegel), pozitivismus (Comte, Spencer), materialismus (Strauss, Feuerbach), marxismus (Marx). Všichni tito se nějakým způsobem opírali o Kanta ať již s jeho závěry souhlasili nebo ne. Filozofie se pod vlivem osvícenství začíná více zabývat člověkem a jeho osobností. Filozofie se začíná i zabývat vztahem člověk a společenský systém ve kterém žije. Důraz je přitom položen ne na pravdu jako takovou, ale na pravdu vztahenou k dějinám, dané době, dané společenské situaci a člověku jako jedinci. Vzhledem k rozvoji průmyslu je také kladen důraz na tvorbu vlastních lidských pravd, zákonů a pravidel každého člověka.

Friedrich Nietzsche je na rozdíl od Kanta přesvědčen, že vůdčí roli s oblasti poznání a pravdy hraje vůle, nikoli rozum. Kdo tedy byl Nietzsche? Jako člověk bytost neudůživá, fyzicky slabá se snahou pomáhat (dobrovolný ošetřovatel ve válce) v protikladu

Nietzsche jako filozof - útočný, bořící vše staré a zavedené. „*Tento svět je vůle k moci - jinak nic. Avšak právě tak i vy jste vůle k moci – a jinak nic*“ (Storing, Malé dějiny filozofie, str. 402). Toto je podstata Nietzscheho filozofie. Odmítá metafyziku jako myšlenku reálného světa vedle kterého nebo za ním nebo nad ním je ještě jiný svět, svět ideální. Nietzsche je ve své bořící filozofii antimoralistický, antidemokratický, antisocialistický, antifeministický, antiintelektuální, antipesimistický a antikřesťanský. Neodmítá všechny tyto hodnoty, ale přístup k nim. Burcuje lidstvo k obratu k sobě samému, k vůli žít v souladu se Zemí a neobracet se k něčemu imaginárnímu. Sám to nazývá „tragickou moudrostí“. Za prapůvod dosud chybných filozofických tezí považuje Platonovo a Sokratovo zpodobnění ideálního světa za světem reálným. Kvůli tomu se člověk na zemi omezuje, soucítí se slabšími a oddává se pravdě na rozumovém základě. Odsuzuje popírání sil života pod záminkou morálky a rozumové pravdy. Základní myšlenkou Nietzscheho filozofie je předpoklad, že základní vlastností světa je, že trvá. Nic víc, pouze trvá. Ve svém díle Antikrist rozebírá jednu ze svých myšlenek o pravdě. „*Pravda, a víra, že něco je pravda: dva světy zájmů, ležící každý zcela jinde, téměř protichůdné světy, – každého z obojího docházíme zcela různými cestami, ...*“ (Nietzsche, Antikrist, str. 24). Kritizuje tím malost bytí člověka v jeho spoléhání na boží zásah a nazývá ho malým pohodlím zbabělců. Dle jeho pojetí pravdy „*jsou lidé hluboce ponořeni do iluzí a snových obrazů, jejich oko klouže jen po povrchu věcí a vidí "formy", jejich cit nikde nevede k pravdě, nýbrž se spokojuje s přijímáním podnětů a jakousi tápavou hrou na hřbetě věcí*“ (Nietzsche, O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním, str. 9). Poukazuje na zneužívání slov, která nemohou vyjádřit skutečnou podstatu věcí, protože jsme je vytvořili k popisu něčeho a přidělili jsme je k různým věcem. Lhář používá platná označení, slova, k popisu věcí a jevů tak, aby se neskutečné jevilo jako skutečné (Nietzsche, O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním, str. 10). Co je tedy pravda? Pohyblivé vojsko metafor, metonymií, antropomorfismů, zkrátka lidských relací, které poeticky a rétoricky vystupňovány, byly přeneseny, vyzdobeny a které po dlouhém užívání připadají lidu pevné, kanonické a závazné: pravdy jsou iluze, o nichž člověk zapomněl, že jimi jsou, metafory, jež se opotřebovaly a pozbyly smyslové síly, mince se setřeným obrazem, které bereme jen jako kov, a nikoli už jako mince (Nietzsche, O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním, str. 14). "Věc o sobě" (to by byla právě čistá pravda bez důsledků) je pro tvůrce jazyka zcela neuchopitelná a naprosto nežádoucí (Nietzsche, O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním, str. 11 - 12).

3.5. Pravda ve 20. století

Dvacáté století přináší velké a náhlé změny prakticky ve všech oblastech. Společnost je decimována dvěma světovými válkami, je vyvivuta a použita atomová bomba, v oblasti vědy dochází ke změnám v Euklidovské geometrii, přichází na svět Einsteinova teorie relativity, kvantová teorie a to co se dříve jevilo jako nutně hmotné, se v některých případech chová jako vlnění. Hmota je energií. To co bylo pro filozofy základním stavebním kamenem a prazačátkem všeho náhle není. Velkému rozvoji přírodních věd, se přizpůsobuje i rozvoj filozofie. Již není na světě filozofa, který by byl schopen pojmu všechny nové poznatky v celé jejich šíři, a proto se i filozofie začíná profilovat do různých pooborů, navíc za spolupráce s vědci a odborníky z dané oblasti zkoumání (Storing, Malé dějiny filozofie, str. 417 - 420).

Postupně se v oblasti filozofie utvořily dva výrazné proudy. Analytická filozofie, preferovaná v Anglii a USA a kontinentální filozofie převážně tvořena německými a francouzskými filozofy.

Fenomenologie, jako součást kontinentální filozofie, se vyprofilovala v důležitý filozofický proud, který usiloval o přísnou vědeckost filozofie. Na vědeckých základech se snažila znovu postavit metafyziku. Cílem je prozkoumat všechny dosavadní přístupy a dopracovat se k samotné podstatě já, nejjobecnější a nejnižší vrstvě poznání. Otevírá tím i v předchozím textu zmiňovanou problematiku jazyka a jeho nedokonalosti. Představitel Edmund Husserl přiváděl fenomenologii zpět k počátkům filozofie a znovu zkoumal již vše prozkoumané, na základě přísně vědeckého přístupu. Jeho práce „Ideje k čisté fenomenologii a fenomenologické filosofii“, tvoří vědecký základ k dalšímu bádání na poli nauky o vědomí. Taková filosofie musí podle Husserla brát v prvé řadě v potaz odlišnost daností ve vědomí oproti danostem přírodní povahy. Hlavní úkol Idejí je proto spatřován ve zdůvodnění odlišnosti oblasti fenoménů vědomí, popsání jejich svébytnosti a v jejich metodickém uchopení (Slouková, Sešity k dějinám filosofie VIII/1. Filosofie 20. století - 1. část, str. 10).

Jedním z významných žáků a pokračovatelů Husserla je český filozof Jan Patočka. Jeho filozofie vychází nejen z prací Husserla, ale jde ještě dál do minulosti, až do doby Platona. Platonovy myšlenky zabývající se duší a péčí o ni, identifikuje jako základ evropské identity a jedinečnosti. Jeho stežejní myšlenky z této oblasti jsou shrnuty

v jeho díle, obzvláště potom v tezích Péče o duši I-III. Péči o duši Patočka definuje jako hledání pravdy, cestu k pravě a dobru, tzv. nahlédnutí. Vidí odpověď na překonání evropské krize právě ve starání se o duši, v neustálém hledání smyslu dobra a zla. Rozšiřuje pak toto nahlédnutí duše a bytí jednotlivce na péči o obec a veřejný prostor. Současná filozofie se snaží odkrýt živé jakožto organické, sebevztahné v proměnlivosti, směřující v tápání, jako něco, co pojmové myšlení může jen zhruba zachytit v podobě fixovaných a formalizovaných poznatků, ale nikdy se mu nemůže zdařit odhalit je definitivně, neboť živé je jen pohybem sebevytváření, ale též i pohybem sebepochopení. Jeho přístup k filozofii je přísně vědecký, založený na základních filozofických vědních principech – popis, kritika, metafyzika. Dle Patočky je tedy úkolem filozofa, aby se realizovala pravda. Dovede ji odůvodnit tak, že ji používá. Pokud člověk ve svém zkoumání nalézá pravdu, je to nepřímý důkaz, že pravda existuje (Patočka, Péče o duši I., 1996, s. 44).

4. Srovnání pojetí pravdy v dějinách

Ve většině textů, které jsem zkoumala, se pravda vyskytovala nepřímo, většinou ve spojení s jiným filosofickým tématem, u Platóna například v politické souvislosti v otázce dokonalého vedení státu. Prakticky žádné dílo nemluví pouze o pravdě, a proto zkoumání a výběr textů nebyl jednoduchý. Na druhou stranu pravda a poznání jsou tak pevně propojeny s mnoha dalšími tématy, že se objevují třeba jen náznakem ve všech filosofických dílech.

Filozofie byla ve svém počátku totiž úzce spojována s otázkami bytí a to ve všech oblastech. Postupem času a s rozvojem dalších disciplín, začala být spojována s teologií, vírou, vědou. Myšlenka nejvyššího jsoucna, jako pravdy a zároveň jejího zdroje se postupem času spojila s myšlenkou Boha, jako nejvyšší autority a nejvyššího dobra. I když Descartes se odvážil jako první tuto absolutní autoritu relativizovat, přesto Bohu nakonec úlohu absolutní autority vrátil. Převratné bylo to, že se vůbec odvážil o Bohu přemýšlet, že ho nepřijal jako všeobjímající konstantu a podrobil ho zkoumání.

Na svou dobu je převratný pohled Nietzscheho. Vychází z toho, že člověk díky své pasivitě žije v bludu. Díky tomuto chování prostupuje celou společností, včetně církve, úpadek. Kritizuje prohnulost systému a jeho pokrytectví. Kdykoli má člověk nějaký problém, může se obrátit na Boha a převést na něj zodpovědnost za svůj život a za své činy. Stává se tím pasivní a v té chvíli není schopen dosáhnout pravdy, protože ta se dosahuje pouze úsilím, aktivitou. A pouze aktivní člověk je svobodný a pouze ten je schopen rozpoznat a najít pravdu.

Patočka byl názoru, že pravda existuje ve světě a člověk ji nevytváří, ale měl by ji činit. Pokud člověk dojde k pravdivému poznání, dokáže tím, že pravda existuje a nemusí ji nijak dále odůvodňovat a pojmenovávat. Shoduje se s Nietzschem na tom, že poznání je schopný pouze člověk svobodný.

5. Závěr teoretické části

Problematika pravdy z pohledu filozofie, je od počátků filozofie pojmána různě a nejde vybrat jednu všeobjímající definici (pokud lze vůbec jasnou definici najít). Pravdu se filozofové snaží najít v něčem absolutním, pevném, neměnném, v absolutním jsoucnu, v Bohu, v prvopočátku všeho. Co je však pravda, nelze slovy vyjádřit, protože co filozof to pravda, co člověk to pravda. Cílem filozofie tedy nebylo určit co je a co není pravda, ale co je základem pravdy, kde vznikla a kde se jako neměnná vyskytuje a co lze za pravdu považovat.

Zkoumané texty byly velkou výzvou, protože žádný z nich nehovoří o pravdě přímo, jako termínu nebo pojmu, ale pravda je vždy vztahována k určité oblasti. Staré texty, jsou zaměřeny více na hledání zdroje pravdy jako takové, jsou více uspořádané, a pochopitelné. Čím více se texty přibližují současnosti, tím více je jejich jazyk složitější a konstrukce méně srozumitelné, Z části předpokládám, že je to změnou přístupu k filozofii, kdy texty jsou poplatné době (Akvinský a teologie, víra nebo Descartes a jeho spojitost s moderní vědou) a zčásti tím, že se rozšiřovaly všeobecné znalosti a zvětšoval se obsah vědění. Filozofie a její pojednávání o pravdě zasahovalo ve všech dílech do všech, v dané době, známých oblastí. Od mezilidských vztahů, přes politiku až po vědní obory jako je matematika, přírodní vědy a další. Celou mou prací se ale vine jako červená nit důraz na člověka, na jeho lidství, na jeho rozum, na jeho víru, na jeho chování, na jeho znalosti a chuť tyto znalosti mít a využít.

Být čestný znamená pro člověka žít v pravdě, mít čisté svědomí, řídit se božími i přírodními zákony a tím přispívat k udržitelnosti lidského rodu na planetě. Každý z nás něčemu věří. Nemusí to být nutně víra v Boha, ale víra v něco co je dle daného jedince správné a co mu pomáhá na jeho každodenní cestě životem. Každý z nás se občas na chvíli zastaví a bilancuje svůj dosavadní život a právě víra mu dává šanci porovnat to, co dosud udělal s tím, jak si představoval, že to udělá. Víra ve vyšší princip je v tomto případě vzor chování, který vnitřně nutí člověka být dle jeho představ čestný.

Praktická část

6. Stanovení hypotéz

Výzkumným problémem v mé bakalářské práci je zjistit, zda lidem záleží na tom, být čestný v kontextu pravdy a svého svědomí. Jelikož je toto téma široké, zúžím výzkumný problém na tuto formulaci: „Je pro členy společnosti snazší být pravdivý i za cenu osobní ztráty, materiální či duševní nebo pravdu zamlčí či zalžou pro svůj osobní zisk, materiální či duševní.“ Na základě výzkumného problému jsem si stanovila nulovou a alternativní hypotézu.

Nulová hypotéza = Lidé preferují svůj osobní prospěch (nechovají se čestně) bez ohledu na to, zda je nutno k tomu použít pravdu nebo lež.

Alternativní hypotéza = Lidé preferují pravdu a hlas svého svědomí (chovají se čestně) před použitím lži pro svůj osobní prospěch.

Pro potvrzení hypotézy použiji dotazníkovou metodu, kterou okomentuji v následující kapitole.

6.1 Dotazníková metoda

Pro vyhodnocení hypotéz, jsem se rozhodla použít dotazníkovou metodu z několika důvodů. První je především to, že reprezentativita výsledků a vysoká standardizace umožňuje statistickou analýzu dat. Dalším důvodem, je určitá míra anonymity pro dotazované, což vede k tomu, aby odpovídali skutečně pravdivě. A jako poslední pozitivum uvedu to, že prezentace výsledků a jejich interpretace je velmi přehledná a jasná.

6.2 Dotazníkové otázky

1. Věk (18-30, 30-45, 45-60, 60 a více)
2. Vzdělání (základní, SŠ, VŠ, Vyšší)
3. Pohlaví (muž, žena, nechci specifikovat)
4. Rodinný stav (svobodný/svobodná, ženatý/vdaná, rozvedený/rozvedená, vdovec/vdova)
5. Myslíte si, že je PRAVDA stále potřebným pojmem?
6. Jste schopni za PRAVDU i bojovat (není nutno fyzicky)?
7. Myslíte si, že je nutné k pravdě a čestnosti vést mladou generaci?
8. Pokud porovnáte svou generaci a generaci svých rodičů, kdo si zakládá více na cti a pravdě?
9. Jste ochotni říci pravdu, i když to bude znamenat osobní ztrátu?
10. Jste ochotni lhát, pokud to povede k osobnímu zisku?
11. Existuje nějaká hranice/důvod, kdy již nejste ochotni/schopni lhát (v případě že ano, vyberte z následujících možností):
 - i. způsobení těžké újmy na zdraví/smrt
 - ii. pomluva
 - iii. vyznání/víra
 - iv. zájmy vlasti
 - v. svědomí

6.3 Vyhodnocení dotazníku

Dotazník je koncipovaný jako jednoduchý, s odpověďmi ANO-NE, kromě otázky č. 11, která je rozvinutá do dalších pěti podotázek. Předpoklad je použití statistického vzorku respondentů v počtu minimálně 100.

Otázky 1 – 4 jsou statistického významu a poslouží k identifikaci respondenta z hlediska věku, vzdělání, pohlaví a rodinného stavu. Otázky 1 – 4 jsou vyhodnoceny, aby bylo zřejmé rozložení respondentů v jednotlivých kategoriích, z důvodu reprezentativity vzorku respondentů. Vyhodnocení je včetně jednoduchého grafu o rozložení respondentů ve stanovených kategoriích.

Otázky 5 – 11 jsou vyhodnoceny každá samostatně a vloženy do kontextu statistických otázek 1 – 4. Každá otázka je vyhodnocena celkově, jako sumář kladných i záporných odpovědí. Celkový sumář každé otázky je znázorněn i jednoduchým grafem. V dalším jsou otázky vyhodnoceny ve vztahu k jednotlivým kategoriím.

Jako poslední bude vyhodnocen celkový počet kladných a záporných odpovědí (mimo otázku číslo 10, kde bude počet odpovědí ANO započítán do celkové sumy odpovědí NE a počet odpovědí NE bude započítán do celkové sumy odpovědí ANO – jde o otázku týkající se jevu lhaní a pozitivní odpověď ANO je společensky negativní). Otázka číslo 8 není do celkového přehledu zahrnuta, Jedná se o otázku generační, která není ANO – NE.

Vyhodnocení otázky číslo 1.

Věk	18-30	25	30-45	41	45-60	33	60 a více	3
------------	-------	-----------	-------	-----------	-------	-----------	-----------	----------

V kategorii věk je nejvíce respondentů v oblasti 30-45 let. Druhou nejsilnější skupinou je oblast 45-60 let.

Graf č. 1

Legenda

25 – věk 18 – 30 let

41 – věk 30 – 45 let

33 – věk 45 – 60 let

3 – věk 60 a více let

Vyhodnocení otázky číslo 2.

Vzdělání	základní	18	SŠ	38	VŠ	42	Vyšší	4
-----------------	----------	-----------	----	-----------	----	-----------	-------	----------

V kategorii vzdělání je nejvíce respondentů se vzděláním vysokoškolským. Druhou nejsilnější skupinou jsou respondenti se středoškolským vzděláním.

Graf č. 2

Legenda

18 – základní vzdělání

38 – středoškolské vzdělání

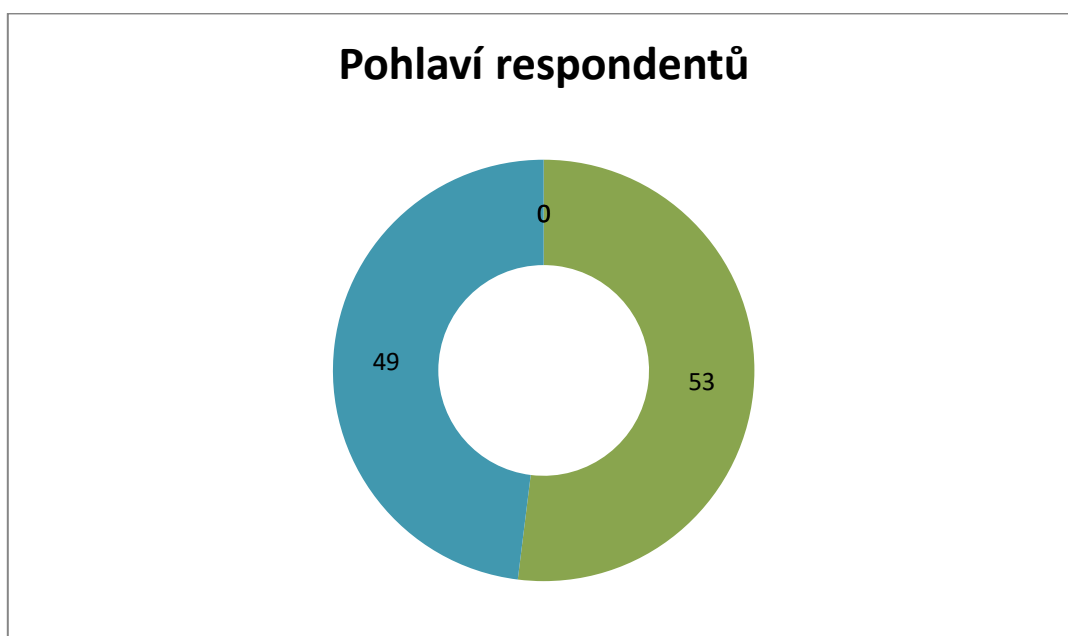
42 – vysokoškolské vzdělání

4 – vyšší než vysokoškolské vzdělání

Vyhodnocení otázky číslo 3.

Pohlaví	muž	53	žena	49	nechci uvést	0
----------------	-----	-----------	------	-----------	--------------	----------

V kategorii pohlaví si nikdo nezvolil kategorii „nechci uvést“. Rozložení mezi dvě tradiční pohlaví muž a žena, je téměř ideální s procentuálním podílem 52% muži, 48% ženy.

Graf č. 3

Legenda

53 – muž

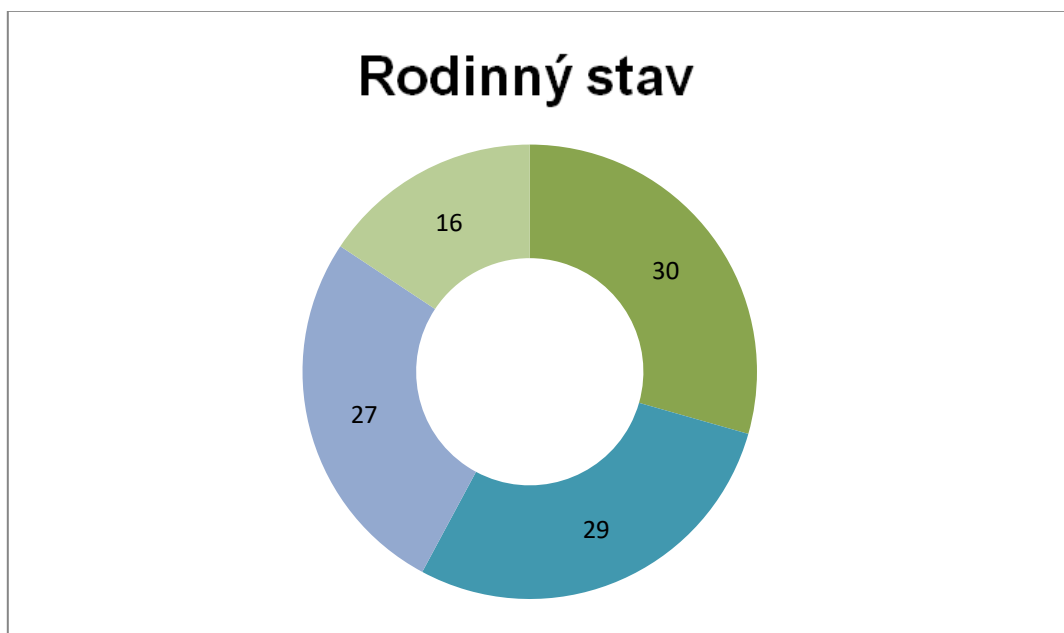
49 – žena

0 – nechci uvést

Vyhodnocení otázky číslo 4.

Rodinný stav	svobodný/á	30	ženatý/vdaná	29	rozvedený/á	27	vdovec/vdova	16
---------------------	------------	-----------	--------------	-----------	-------------	-----------	--------------	-----------

Zastoupení v jednotlivých kategoriích svobodný/svobodná, ženatý/vdaná, rozvedený/rozvedená je téměř identické. Kategorie vdovec/vdova je zastoupena menším počtem respondentů. Všechny kategorie pokrývají současnou rozvrstvenost jednotlivých rodinných vztahů ve společnosti.

Graf č. 4

Legenda

30 – svobodný/svobodná

29 – ženatý/vdaná

27 – rozvedený/rozvedená

16 – vdovec/vdova

Vyhodnocení otázky číslo 5.

Myslíte si, že pravda je stále potřebným pojmem?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ANO	89	NE	13
----------------	-----	----	----	----

Odpovědi dle věku

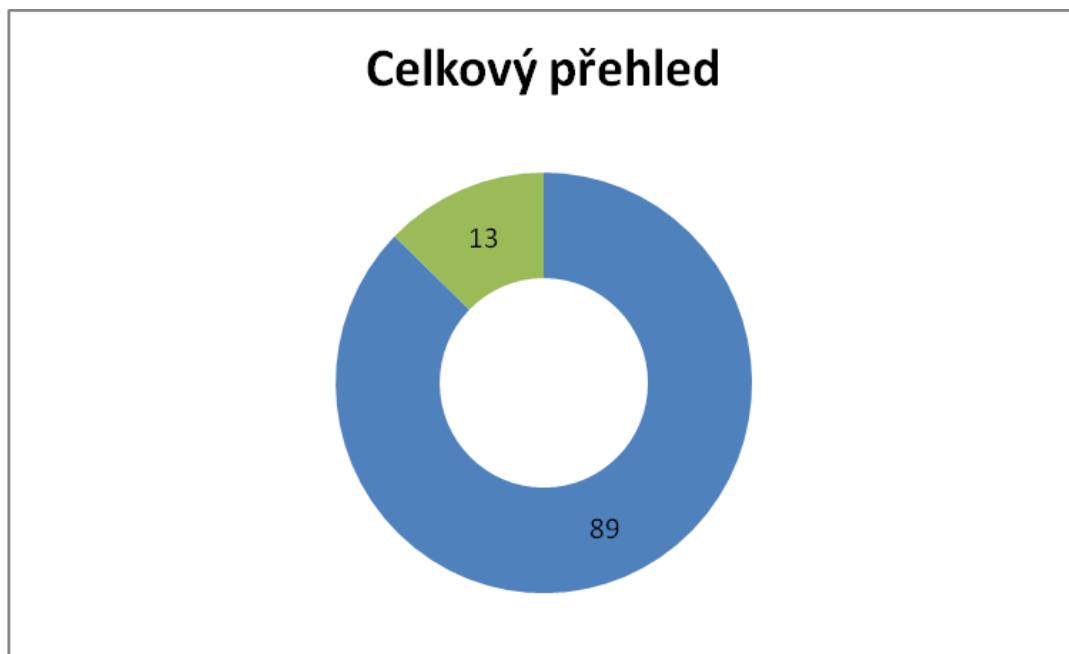
18-30	ANO	23	NE	2
30-45	ANO	30	NE	11
45-60	ANO	33	NE	0
60 a více	ANO	3	NE	0

Odpovědi dle pohlaví

muž	ANO	45	NE	8
žena	ANO	44	NE	5

Odpovědi dle vzdělání

základní	ANO	11	NE	7
SŠ	ANO	33	NE	5
VŠ	ANO	41	NE	1
Vyšší	ANO	4	NE	0

Graf č. 5

Legenda

89 ANO

13 NE

Jak lze vidět, z výše uvedených výsledků jednoznačně vyplývá, že pojem pravda je pro více než 85% populace stále potřebný. Tato potřeba je vyšší u starší generace (100%) a zvyšuje se i se stupněm vzdělání. Naopak, není zásadní rozdíl mezi pohlavími.

Co mne překvapilo, je vysoká míra odpovědí NE (27%) u střední generace (30-45let). Vyplývá to pravděpodobně z toho, že tato generace vyrůstala v období změny režimu, ale to by byla otázka k dalšímu zkoumání.

Vyhodnocení otázky číslo 6.

Jste schopni za pravdu i bojovat (není nutno fyzicky)?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ANO	78	NE	24
----------------	-----	----	----	----

Odpovědi dle věku

18-30	ANO	16	NE	9
30-45	ANO	28	NE	13
45-60	ANO	31	NE	2
60 a více	ANO	3	NE	0

Odpovědi dle pohlaví

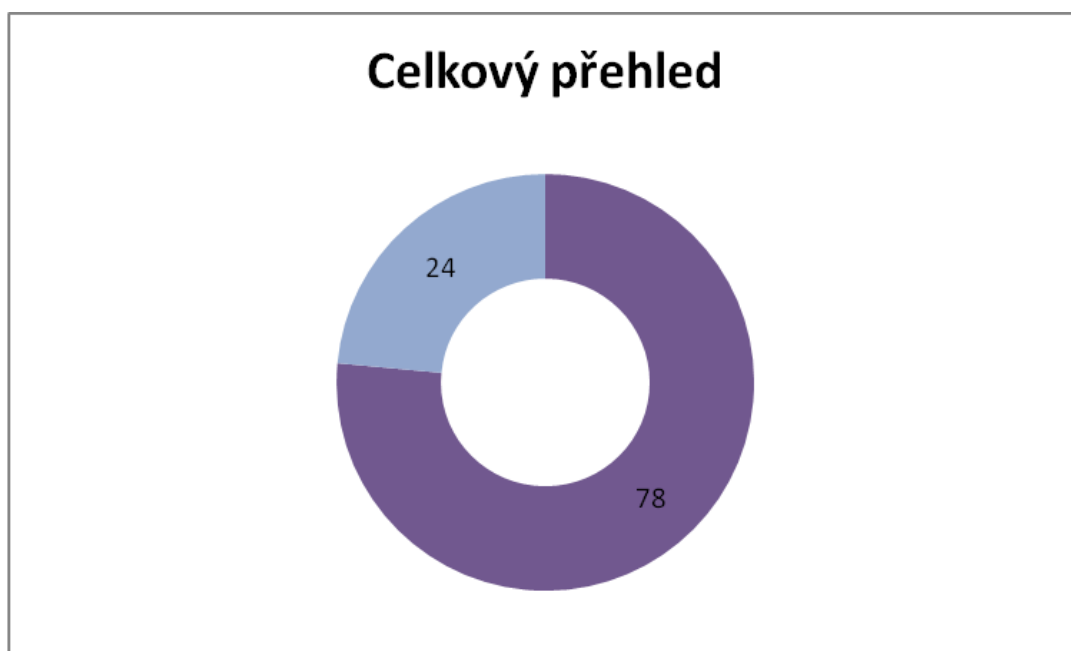
muž	ANO	35	NE	18
žena	ANO	43	NE	6

Odpovědi dle vzdělání

základní	ANO	7	NE	11
SŠ	ANO	30	NE	8
VŠ	ANO	37	NE	5
Vyšší	ANO	4	NE	0

Odpovědi dle rodinného stavu

svobodný/á	ANO	26	NE	4
ženatý/vdaná	ANO	24	NE	5
rozvedený/á	ANO	19	NE	8
vdovec/vdova	ANO	9	NE	7

Graf č. 6

Legenda

78 ANO

24 NE

U otázky číslo 6 mne překvapila poměrně vysoká míra odpovědí NE (24%). Lze vidět, že vyšší míra neochoty bojovat za pravdu je u mladší generace. Výrazně větší rozdíl je i u pohlaví, kde muži vykazují menší ochotu za pravdu bojovat. Obdobná situace je u kategorie vzdělání, kde platí čím vyšší vzdělání, tím větší ochota bojovat za pravdu. Mírně větší neochota bojovat za pravdu se vyskytuje u kategorií rozvedený/rozvedená a vdovec/vdova, což dle mého názoru vyplývá z celkové horší životní situace v oblasti rodiny a sociálních vztahů.

Vyhodnocení otázky číslo 7.

Myslíte si, že je nutné k pravdě a čestnosti vést mladou generaci?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ANO	97	NE	5
----------------	-----	----	----	---

Odpovědi dle věku

18-30	ANO	22	NE	3
30-45	ANO	39	NE	2
45-60	ANO	33	NE	0
60 a více	ANO	3	NE	0

Odpovědi dle pohlaví

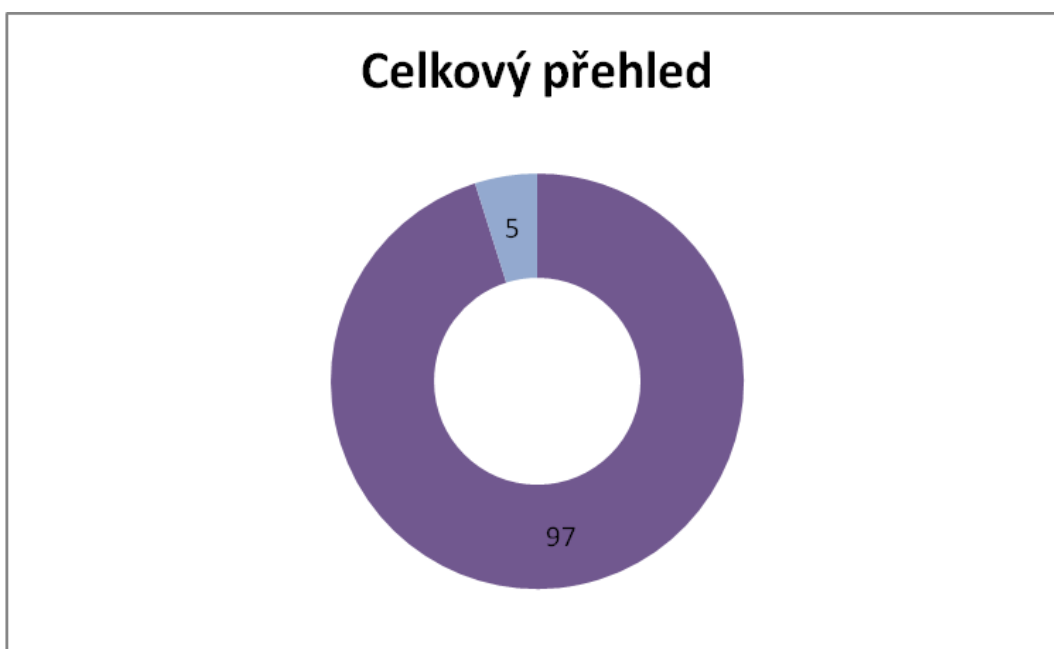
muž	ANO	48	NE	5
žena	ANO	49	NE	0

Odpovědi dle vzdělání

základní	ANO	13	NE	5
SŠ	ANO	38	NE	0
VŠ	ANO	42	NE	0
Vyšší	ANO	4	NE	0

Odpovědi dle rodinného stavu

svobodný/á	ANO	27	NE	3
ženatý/vdaná	ANO	28	NE	1
rozvedený/á	ANO	26	NE	1
vdovec/vdova	ANO	16	NE	0

Graf č. 7

Legenda

97 ANO

5 NE

Odpověď na tuto otázku přináší téměř jednoznačnou odpověď, kdy 95% respondentů si myslí, že mladou generaci je nutno vést k pravdě a čestnosti. Odpovědi NE, považují v tomto případě spíše za recesi. Toto tvrzení lze odvodit i z odpovědí dle pohlaví (5x uvedl NE muž) a z odpovědí dle vzdělání (základní vzdělání 5x NE). Také odpovědi tříděné dle věku napovídají, že negativní odpověď není v tomto případě plně relevantní (věková kategorie 18-30 let 3x NE a věková kategorie 30-45 let 2x NE).

Vyhodnocení otázky číslo 8.

Pokud porovnáte generaci sebe a svých rodičů, kdo si zakládá více na cti a pravdě?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ST.	86	ML.	16
----------------	-----	----	-----	----

Odpovědi dle věku

18-30	ST.	13	ML.	12
30-45	ST.	37	ML.	4
45-60	ST.	33	ML.	0
60 a více	ST.	3	ML.	0

Odpovědi dle pohlaví

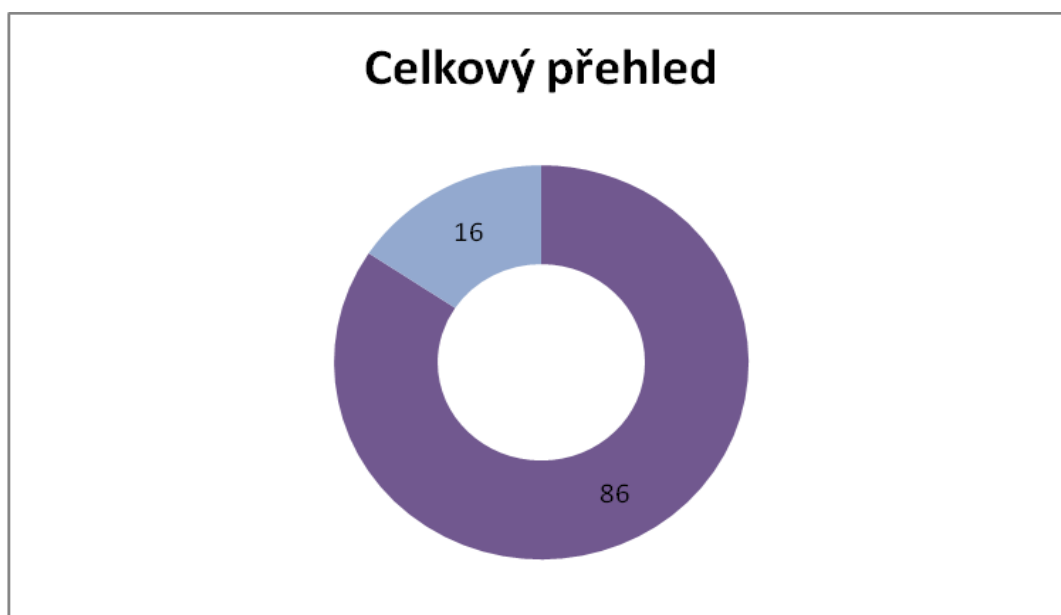
muž	ST.	44	ML.	9
žena	ST.	42	ML.	7

Odpovědi dle vzdělání

základní	ST.	12	ML.	6
SŠ	ST.	31	ML.	7
VŠ	ST.	39	ML.	3
Vyšší	ST.	4	ML.	0

Odpovědi dle rodinného stavu

svobodný/á	ST.	25	ML.	5
ženatý/vdaná	ST.	26	ML.	3
rozvedený/á	ST.	23	ML.	4
vdovec/vdova	ST.	12	ML.	4

Graf č. 8

Legenda

86 Starší generace

16 Mladší generace

I když je odpověď jednoznačná (84% respondentů si myslí, že starší generace si zakládají na cti a pravdě více), přesto mne překvapilo nezanedbatelné množství respondentů, kteří si myslí opak. Pokud budeme zkoumat příčinu, lze z výsledků odvodit následující závěry. Při třídění odpovědí dle věku, je převážná většina respondentů s odpovědí „mladší generace“ z kategorie 18-30 let. Svědčí to o vyšší míře sebevědomí mladé generace. Také třídění odpovědí dle vzdělání ukazuje na kategorie vzdělání základní a střední, což by v tomto případě mohlo znamenat, že se jedná o mladší plně samostatné jedince, kteří jsou schopni se o sebe v reálném životě postarat. Překvapila mne poměrná vyrovnanost odpovědí v kategorii pohlaví, očekávala jsem u odpovědi „mladší generace“ větší procentní zastoupení mužů.

Vyhodnocení otázky číslo 9.

Jste ochotni říci pravdu, i když to bude znamenat osobní ztrátu?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ANO	82	NE	20
----------------	-----	----	----	----

Odpovědi dle věku

18-30	ANO	23	NE	2
30-45	ANO	32	NE	9
45-60	ANO	24	NE	9
60 a více	ANO	3	NE	0

Odpovědi dle pohlaví

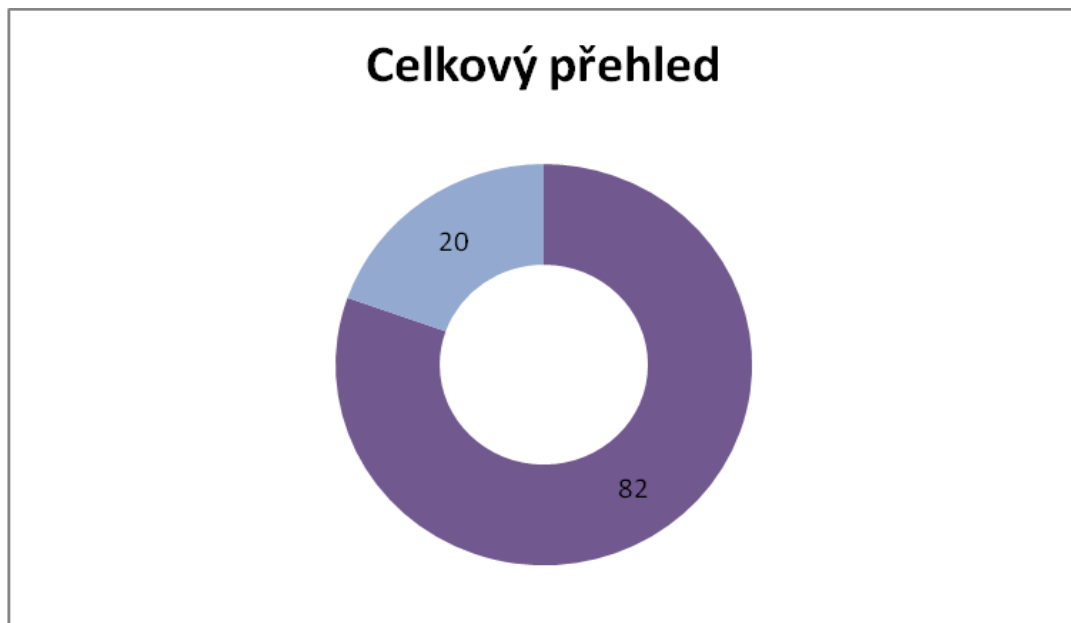
muž	ANO	44	NE	9
žena	ANO	38	NE	11

Odpovědi dle vzdělání

základní	ANO	13	NE	5
SŠ	ANO	30	NE	8
VŠ	ANO	36	NE	6
Vyšší	ANO	3	NE	1

Odpovědi dle rodinného stavu

svobodný/á	ANO	23	NE	7
ženatý/vdaná	ANO	25	NE	4
rozvedený/á	ANO	21	NE	6
vdovec/vdova	ANO	13	NE	3

Graf č. 9

Legenda

82 ANO

20 NE

V případě ochoty říci pravdu i za cenu osobní ztráty panuje mezi respondenty shoda napříč všemi kategoriemi. V potřebě neříci pravdu je mírná převaha žen a v oblasti třídění informací dle věku, lze vidět výraznou stopu střední a starší generace (30-45 a 45-60 let). Přesto je 20% respondentů, kteří jsou ochotni neříci pravdu poměrně vysoké číslo.

Zajímavé bude posoudit tyto výsledky s další dotazníkovou otázkou, kde je problém postavem v opačné rovině. Zatím co otázka č. 9 se váže k pravdě a z ní plynoucí ztráty, otázka číslo 10 se zabývá lží a z ní pramenícího zisku.

Vyhodnocení otázky číslo 10.

Jste ochotni lhát, pokud to povede k osobnímu zisku?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ANO	10	NE	92
----------------	-----	----	----	----

Odpovědi dle věku

18-30	ANO	4	NE	21
30-45	ANO	5	NE	36
45-60	ANO	1	NE	32
60 a více	ANO	0	NE	3

Odpovědi dle pohlaví

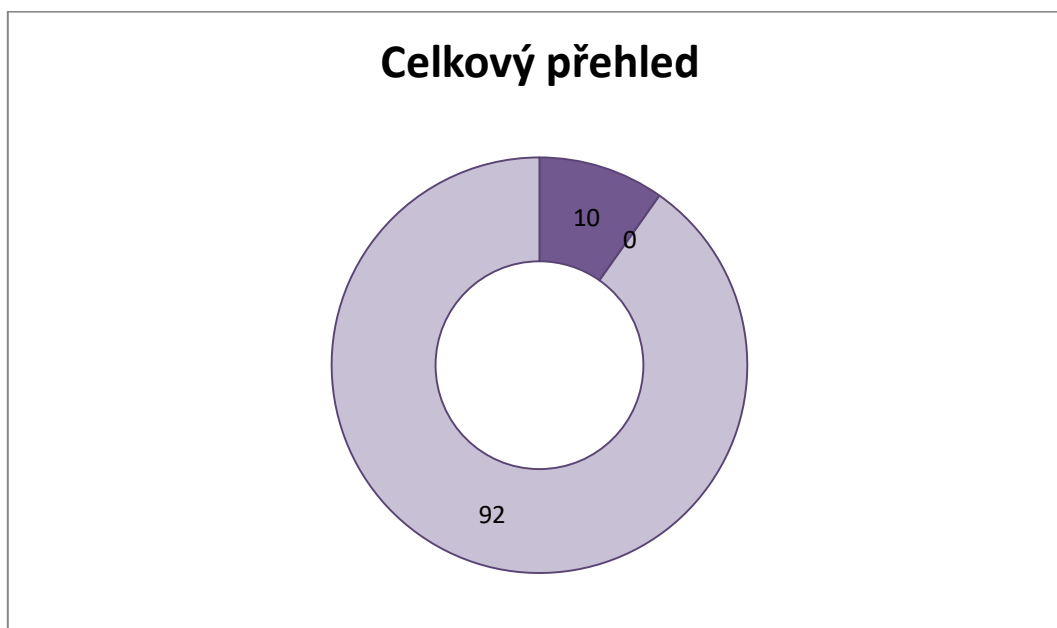
muž	ANO	7	NE	46
žena	ANO	3	NE	46

Odpovědi dle vzdělání

základní	ANO	1	NE	17
SŠ	ANO	6	NE	32
VŠ	ANO	3	NE	39
Vyšší	ANO	0	NE	4

Odpovědi dle rodinného stavu

svobodný/á	ANO	4	NE	26
ženatý/vdaná	ANO	4	NE	25
rozvedený/á	ANO	2	NE	25
vdovec/vdova	ANO	0	NE	16

Graf č. 10

Legenda

92 NE

10 ANO

V případě nutnosti lhát z důvodu osobního zisku, je situace poněkud jiná, než u předchozí otázky. Ptáme se přímo na lhaní, negativní lidský projev, který povede k ve svém důsledku k neoprávněnému zisku. Většina respondentů vnímá, že je to jiná situace než v předchozím bodě. 90% respondentů není ochotno lhát.

Pokud se podíváme blíže na další kategorie, jsou více ochotni lhát respondenti mladší a střední generace (celkem 9 kladných odpovědí). V kategorii vzdělání jde především o středoškolské vzdělání a vysokoškolské vzdělání (celkem 9 kladných odpovědí).

Porovnáme-li tedy otázky 9 a 10 dojdeme k závěru, že je mnohem snazší říci pravdu i za cenu ztráty, než lhát s vidinou případného zisku.

Vyhodnocení otázky číslo 11.

Existuje nějaká hranice/důvod, kdy již nejste ochotni/schopni lhát?

Celkový přehled:

Počet odpovědí	ANO	102	NE	0
----------------	-----	-----	----	---

Odpovědi dle věku

18-30	ANO	25	NE	0
30-45	ANO	41	NE	0
45-60	ANO	33	NE	0
60 a více	ANO	3	NE	0

Odpovědi dle pohlaví

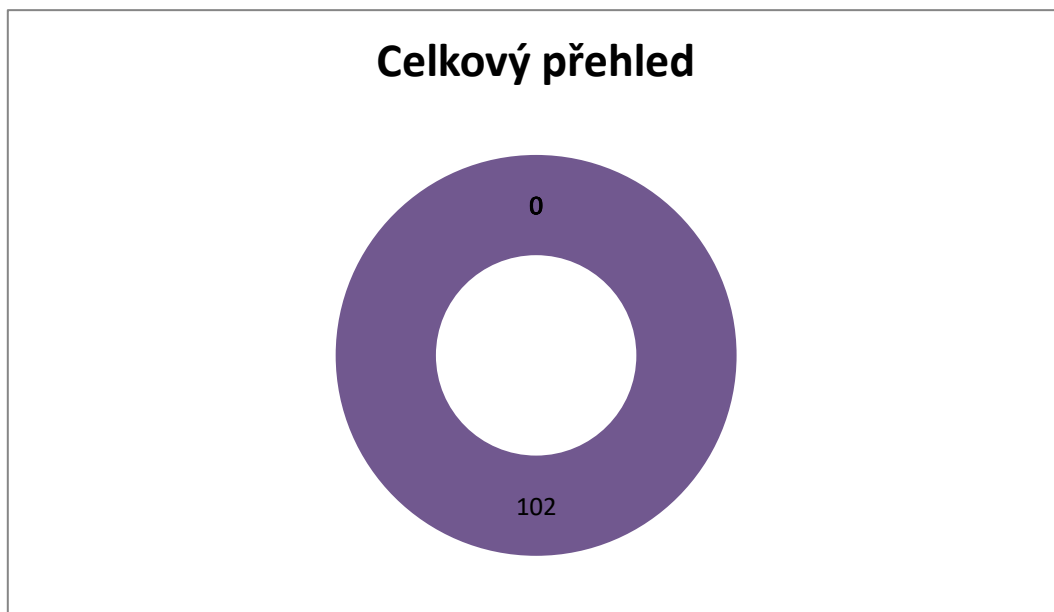
muž	ANO	53	NE	0
žena	ANO	49	NE	0

Odpovědi dle vzdělání

základní	ANO	18	NE	0
SŠ	ANO	38	NE	0
VŠ	ANO	42	NE	0
Vyšší	ANO	4	NE	0

Odpovědi dle rodinného stavu

svobodný/á	ANO	30	NE	26
ženatý/vdaná	ANO	29	NE	25
rozvedený/á	ANO	27	NE	25
vdovec/vdova	ANO	16	NE	16

Graf č. 11

Legenda

102 ANO

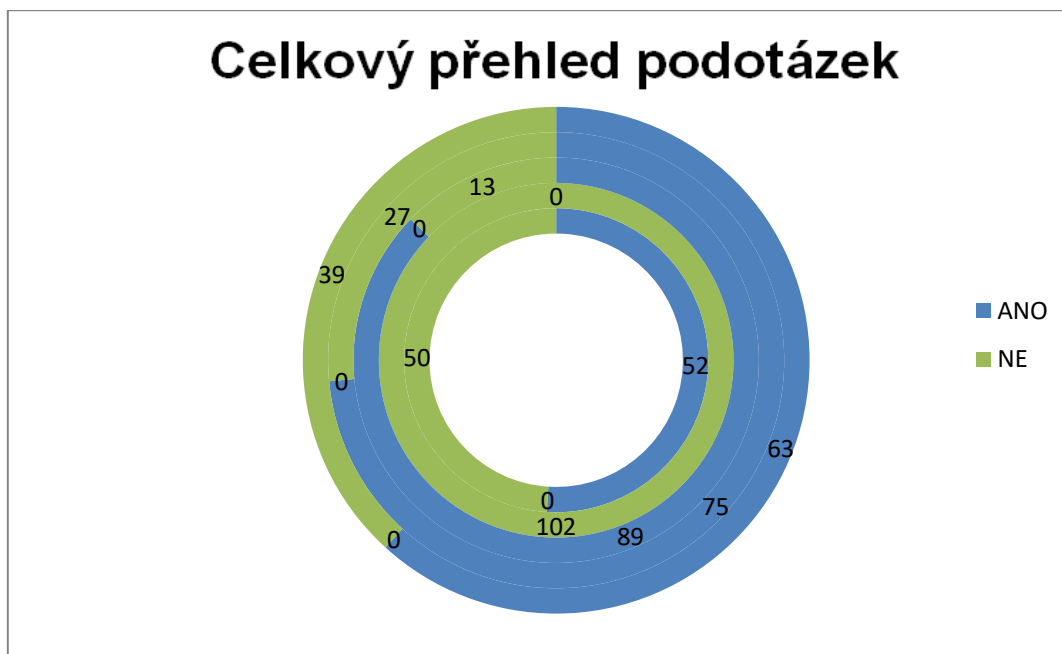
0 NE

Odpoověď na závěrečnou otázku dotazníku byla zcela jednoznačná. Všichni respondenti mají určitou, u každého rozdílnou, hranici, kdy již nejsou schopni lhát a rozhodnou se říci pravdu – zachovají se čestně. Jednotlivé podotázky do jisté míry ukázaly, že důvodem je buď možnost způsobení nevratné újmy na zdraví, případně smrti nebo se jedná o otázky vyššího principu.

Podotázky:

	ANO	NE
z důvodu těžké újmy na zdraví/smrti	52	50
z důvodu pomluvy	0	102
z důvodu vyznání/víry	89	13
z důvodu zájmů vlasti	75	27
z důvodu svědomí	63	39

Jako překvapující pro mne je absolutní absence odpovědi „z důvodu pomluvy“, což svědčí o tom, že jednatel je brán na zřetel pouze fyzicky (50% odpovědí ANO v případě ublížení na zdraví/smrti), ale duchovní rovina a rovina mezilidských vztahů nechává respondenty zcela klidnými.

Graf č. 12

Legenda

Podotázka 1

52 ANO

50 NE

Podotázka 2

0 ANO

102 NE

Podotázka 3

89 ANO

13 NE

Podotázka 4

75 ANO

27 NE

Podotázka 5

63 ANO

39 NE

Jako překvapující pro mne je absolutní absence odpovědi „z důvodu pomluvy“, což svědčí o tom, že jednotlivec je brán na zřetel pouze fyzicky (50% odpovědí ANO v případě ublížení na zdraví/smrti), ale duchovní rovina a rovina mezilidských vztahů nechává respondenty zcela klidnými.

Na druhou stranu jsou respondenti schopni zachovat se ve většině případů čestně, pokud se jedná o duchovní oblasti (vyznání/víra, svědomí) nebo oblast vyššího principu (zájmy vlasti).

Celkové vyhodnocení odpovědí ANO – NE u otázek 5-7 a 9-11.

Graf č. 13

Legenda

540 ANO

72 NE

Celkový výsledek odpovědí nám s převahou ukazuje, že společnost a její příslušníci jsou i dnes, přes všechny překážky schopni chovat se v mnoha případech čestně, ctít pravdu a za pravdu i bojovat, pokud je to nutné.

Přikláním se k interpretaci, že vyšší princip nebo duchovní oblast je ve vztahu k pravdě a cti pro majoritní část populace důležitější, než prosté „řikání pravdy sousedovi“. Nakonec lze tento příklad vidět v současnosti nedaleko našich hranic. Válka na Ukrajině změnila náhled mnoha lidí na otázky pravdy a cti. Pro příklad nemusíme chodit daleko. Změnil se například náhled na armádu nejen jako na organizaci, ale hlavně na její obsah, na činnosti, které je schopna vykonávat k obraně vlasti, na možnost vstupu do dobrovolných záloh.

7. Diskuze

Teoretickou část nelze plnohodnotně přenést do praktického života, protože v životě se neřeší „pravda“ jako pojem, ale „pravda“ jako způsob chování, snaha žít čestně nebo také vyhnout se lži. Lidé také stále používají pojmy „malá lež“, „velká lež“, „milosrdná lež“. Nejde o pojmy filozofické, ale zažité používání pojmu lež. Pravdu si lidé ve svých představách idealizují, přizpůsobují situaci a používají tento pojem většinou účelově. Na druhou stranu filozofické pojetí pravdy je pro většinu lidí něco v podstatě abstraktního, co si nedovedou představit a myslí si, že v běžném životě to pro ně nemá žádný význam. Většina populace si ovšem cíleně neuvědomuje, že pojem pravda používá denně, k řešení každodenních běžných otázek. Nemají povědomí o tom, že jejich řešení daných situací vychází ze závěrů děl velkých myslitelů filozofie, napříč dějinami. Pojednání o pravdě a závěry prací a výzkumů těchto filozofů se staly běžnou součástí života. Většina lidí zná okřídlené věty starých filozofů, například: „*myslím, tedy jsem*“, ale nemají žádnou hlubší znalost o tom, kdo tento výrok pronesl, kdy a proč. Znamená to tedy, že se tyto výzkumy staly součástí nějakého velkého, nadčasového, dějinami prostupujícího obecného lidského vědění? Pravděpodobně, je všeobecné povědomí o pravdě, založeno právě na těchto filozofických myšlenkách a i dle výsledků mého šetření, jak jsem již zmínila výše, většina lidí není schopná určit zdroj svého názoru a způsobu chování. V tomto případě lze tedy souhlasit s Nietzsche, že „*pravdy jsou iluze, o nichž člověk zapomněl, že jimi jsou, metafor, jež se opotřebovaly a pozbyly smyslové síly, mince se setřeným obrazem, které bereme jen jako kov, a nikoli už jako mince*“ (Nietzsche, O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním, str. 14).

Stokrát, tisíckrát, milionkrát opakované stává se pro lidstvo pravdou.

Téma bakalářské práce není v současnosti běžné, protože otázky pravdy, cti, omylu, nepravdy a lži se v současnosti v běžné společnosti a každodenním životě zpravidla neřeší. Běžný denní slovník spíše používá slova jako úspěch, zisk, pokrok, ambice, výkon. Sama jsem však byla překvapená, že respondenti byli ochotni a někteří více než to, se nad dotazníkovým šetřením opravdu zamyslet. Poměrně významná část mne během vyplňování dotazníku i kontaktovala s dotazy a podněty.

Výzkumná část a její výsledky ukazují, že nulovou hypotézu lze zamítnout. Výsledky dotazníkového šetření ukazují, že významná část testovaného vzorku populace má snahu se pravdou zabývat, chovat se čestně a vyhýbat se lži. Celé téma práce a z toho

vyplývající dotazníkové šetření, se vlastně zabývá nejnítěnějšími pocity reálného člověka a řešením jeho každodenních situací, aniž by si to lidé cíleně uvědomovali. Obecně lze říci, že chápání pravdy a z toho pramenícího způsobu chování, je rozdílný u mladší a starší generace. Zvláště u generace mých prarodičů, má čestnost své každodenní místo a je prakticky standardem jejich chování. Mladší generace, to znamená generace mých rodičů, je pravděpodobně poznamenána vyrůstáním v socialistickém státě, s jeho pokřivenou morálkou. Na otázky týkající se vztahu ke státu a společnosti, je nahlíženo jinak než u prarodičů. Chybí zde prvek sounáležitosti s komunitou, spontánnost při konání veřejného „dobra“ a jistá ostražitost při řešení věcí veřejných. Na druhou stranu, je zde silná vazba na rodinu a její vnitřní vztahy. Nejmladší generace, tedy moje generace, se může na první pohled jevit jako nezodpovědná vůči společnosti a netečná vůči otázkám cti. Avšak míra angažovanosti ve veřejném životě, ať již formou charitativních nebo nevládních organizací a „starost“ o věci veřejného zájmu – čímž nemyslím primárně politiku, ale spíše život planety, jako místa k životu lidstva – je pro mladou generaci výrazem zodpovědnosti a čestného chování. Vždy záleží na maličkostech, což ukázalo i dotazníkové šetření. Otázka číslo 9 (Jste ochotni říci pravdu, i když to bude znamenat osobní ztrátu?) a otázka číslo 10 (Jste ochotni lhát, pokud to povede k osobnímu zisku?) se ptají prakticky na totéž, „co jste ochotni udělat, proto aby...“. Ale odpovědi jsou rozdílné. Je velký rozdíl v tom, zda se ptáme na pravdu nebo lež, to znamená, zda položíme otázku motivace jako kladnou nebo zápornou. Dalším velice pozitivním výsledkem jsou odpovědi na otázku číslo 7 (Myslíte si, že je nutné k pravdě a čestnosti vést mladou generaci?). Odpovědi, bez ohledu na generaci respondentů, byly pozitivní. Generace prarodičů, rodičů i generace moje se shodují v tom, že je nutno k pravdě a čestnosti vést mladou generaci, to znamená generaci mou i mých dětí.

Hlavním stavebním kamenem a vzorem chování je v tomto případě rodina, nejbližší okolí každého člověka, které má největší vliv na jeho současné i budoucí chování.

Snahou většiny respondentů je chovat se čestně a používat pravdu jako nástroj každodenního života. Tímto se nám potvrdila alternativní hypotéza ve znění: „Lidé preferují pravdu a hlas svého svědomí (chovají se čestně) před použitím lži pro svůj osobní prospěch.“

8. Závěr

V teoretické části představila bakalářská práce různá filozofická pojetí pravdy napříč dějinami. Metodou sondy jsem tyto filozofické proudy popsala a zjistila jsem, jaké jsou mezi nimi rozdíly. Toto je shrnuto na konci teoretické části. Pojetí pravdy v dějinách prošlo postupným vývojem od hledání pojmu pravda až po hledání toho, co pravdou je a co není, co je příčinou pravdy a jejím zdrojem. Projít filozofickými texty a plně pochopit danou myšlenku není jednoduché. Vzhledem k tomu, že až po Nietzscheho byli všichni filozofové zároveň i matematici nebo umělci, je jejich podání pravdy pro čtenáře mnohem čtivější a pochopitelnější. V tomto ohledu se lépe studují texty starší, které nejsou tak zatíženy „ideologií“ jako texty novější. Od doby Tomáše Akvinského, se začínají u textů projevat další vlivy, ať již jde o náboženství, vliv společenských změn nebo velký rozmach vědy. V současnosti již není pro jednoho člověka možné pojmout všechny vědomosti, a z toho vyplývající souvislosti, světa. Filozofie se tedy začíná promítat do jednotlivostí a zaměřuje se na užší problémy, které se ve spolupráci s dalšími vědními obory snaží řešit.

Jak jsem však zmínila již v závěru teoretické části, stále je hlavní důraz kladen na člověka a jeho věčnou touhu po poznání, jako hlavní zdroj pravdy. Rozum člověka, jeho aktivita a aktivnost je prapříčinou poznání, které je zdrojem pravdy jako takové. I když se teorie o „čisté pravdě“ rozcházejí v tom, kde pravda leží, ve velké míře se shodují v tom, jak k ní dospět nebo se k ní alespoň přiblížit. V praktické části jsem se formou krátkého dotazníkového šetření zaměřila na zúžený výzkumný problém: „Je pro členy společnosti snazší být pravdivý i za cenu osobní ztráty, materiální či duševní nebo pravdu zamlčí či zalžou pro svůj osobní zisk materiální či duševní“. Řešením tohoto výzkumného problému a stanovením hypotéz jsem přišla pouze na zlomek toho, proč být ještě dnes čestným. Člověk jako bytost, se snaží být ve svém životě čestný. Jaké k tomu má důvody je u každé jedné individuality různé. Vyšší princip, vzor v rodině, strach z potrestání, víra, nebo jen prostá lidská potřeba žít v nějakém společenství, které uznává obecně stejné hodnoty. Člověk, jako tvor společenský, cítí potřebu se sdružovat a aby tato společenství byla schopná fungovat, od nepaměti si stanovuje pro všechny členy společenství přijatelná pravidla. Pokud se podle těchto pravidel člen společenství chová, můžeme jeho chování považovat za čestné.

Po celou dobu tvorby bakalářské práce přede mnou vyvstávaly nové a nové otázky, související s pravdou a ctí v současném světě. Je zde tedy další potenciál pro následný výzkum, který bych doporučila zaměřit více do oblasti praktického života.

Zvolená metoda dotazníku se projevila jako dobrý vědecký nástroj pro danou problematiku. I když dotazníkové šetření, vzhledem k počtu otázek, není nijak rozsáhlé, bylo schopno odpovědět na mnou položenou otázku „proč být dnes ještě čestný“. Pro další zkoumání bych zvolila stejnou metodu, ale zaměřila bych výzkum na mnohem užší problém a oslovila více respondentů.

Jak již bylo zmíněno v praktické části, společnost jako celek se i přes všechny každodenní překážky snaží žít čestně a v pravdě, nebo se alespoň tomuto stavu blížit. Překvapilo mne, že z výsledků šetření vyplynulo, že jsou lidé ochotni preferovat pravdu a čestnost spíše z důvodu vyššího principu nebo víry. To je dnes, společně se zkušeností a vzorem z rodiny, hlavní důvod pro čestné chování jednotlivce.

Úplně na závěr snad jedno malé zamyšlení. Při rozhovorech o dotazníku, jsem se setkala s otázkou, proč vlastně pravdu potřebujeme, k čemu je dobrá, proč ji hledat a jednotlivá tvrzení verifikovat. Odpověď je jednoduchá. Protože ji potřebujeme, protože nám dává pohled na historickou zkušenost, protože jsme na základě pravdy schopni se z historie poučit, jsme schopni se poučit z vlastních chyb. I když vždy není jednoduché říkat pravdu – a tedy se chovat čestně – vždy to stojí za to. Ano, pravda někdy bolí a někdy je, jak říkal Nietzsche odporná, ale vždy je. Je mnohem jednodušší šířit pravdu než lež, protože pravda je všude okolo nás.

Použitá literatura

- AKVINSKÝ, Tomáš. O pravdě: O mysli. Přeložila Věra ŠTĚPINOVÁ. Praha: Krystal OP, 2003. Aquinata. ISBN 80-85929-60-0.
- ANZENBACHER, Arno. Úvod do filozofie. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-804.
- BRUGGER, Walter. Filosofický slovník. Praha: Naše vojsko, 2006. ISBN 80-206-0820-6.
- DUROZOI, Gérard, ROUSSEL André. Filozofický slovník. Praha: EWA Edition, 1994. ISBN 80-85764-07-5.
- FUCHS, Jiří. Filosofie. 2, Kritický problém pravdy. 1. vyd. Praha: Krystal OP, 1995. ISBN 80-85929-06-6.
- GADAMER, Hans-Georg. Přeložil David Mik. Pravda a metoda. Praha: Triáda, 2010. ISBN 978-80-87256-04-6.
- GRENZ, Stanley. Úvod do postmodernismu. Praha: Návrat domů, 1997. ISBN 80-85495-74-0.
- HEIDEGGER, Martin. Bytí a čas. Praha: Oikoymenh, 1996. ISBN 978-80-7298-582-1.
- HOGENOVÁ, Anna. Ontologie a onticita. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-797-7.
- JASPERS, Karl. Úvod do filozofie. Praha: Edice Oikúmené, 1996. ISBN 80-86005-05-4.
- KOLÁŘ, Petr. Pravda a fakt. Praha: Filosofía, 2002. ISBN 80-7007-168-0.
- MATURKANIČ, Patrik. Základy etiky: vybrané otázky z praktické filosofie: vysokoškolská učebnice. Terežín: Vysoká škola aplikované psychologie, 2018. ISBN 978-80-87871-05-8.
- NIETZSCHE, Friedrich. O pravdě a lži ve smyslu nikoli morálním. Třetí vydání. Přeložila Věra KOUBOVÁ. Praha: OIKOYMENH, 2017. Oikúmené (OIKOYMENH). ISBN 978-80-7298-527-2.
- NIETZSCHE, Friedrich. Antikrist. Přeložil Josef Fischer. Praha: Městská knihovna v Praze, 2017. ISBN 978-80-7587-213-5.
- PATOČKA, Jan. Péče o duši I. Praha: OIKOYMENH, 1996. ISBN: 80-86005-24-0.
- Petříček, Miroslav. Úvod do současné filosofie. Praha: Herrmann & synové, 1997. ISBN 978-80-8003-305-7.

PLATÓN. Ústava. Přeložil Radislav HOŠEK. Praha: Svoboda-Libertas, 1993. Antická knihovna (Svoboda). ISBN 80-205-0347-1.

SCHÖNBORN, Christoph. Morálka do kapsy. Druhé, opravené vydání. Přeložila Blanka PSCHIEDTOVÁ. V Praze: Karmelitánské nakladatelství, 2018. Katecheze do kapsy. ISBN 978-80-7566-041-1.

SOKOL, Jan. Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů. Praha: Albatros Media a.s., 2019. ISBN 978-80-7601-218-9.

SOKOL, Jan. Malá filosofie člověka a Slovník filosofických pojmů. 6. rozšířené vydání. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-056-5.

STÖRIG, Hans Joachim. Malé dějiny filozofie. Praha: Vyšehrad, 1999. ISBN 80-7113-236-5.

TARSKI, Alfred. The Concept of Truth in the Languages of the Deductive Science. In Logic, Semantics, Metamathematics. Oxford: University Press, 1956.

Elektronické zdroje:

Distance [online]. 2001, č. 4. [cit. 30.9.2019]. ISSN - 1212-7833. Dostupné z: <http://www.distance.cz/rocnik-2001/1-cislo-4/>

Filosofický časopis [online]. [cit. 12.10.2019]. ISSN: 2570-9232. Dostupné z: <http://filcasop.flu.cas.cz/>

Studia philosophica [online]. [cit. 12.10.2019]. ISSN 2336-453X. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/journals/index.php/studia-philosophica/>

The Stanford encyclopedia of philosophy [online]. [cit. 15.9.2022]. Dostupné z: <https://plato.stanford.edu/entries/kant/>

Vesmír [online]. 1995, č. 6. [cit. 15.9.2022]. ISSN 1214-4029. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1995/cislo-6/objektivni-pravda-postmoderni-filozof.html>

SLOUKOVÁ, Danica. Sešity k dějinám filosofie VIII/1. Filosofie 20. století - 1. část. VŠE Praha 2003, www.gsgpraha.cz/~sloukova/soucasfil/20st1.doc

SLOUKOVÁ, Danica. Sešity k dějinám filosofie VIII/2. Filosofie 20. století - 2. část. VŠE Praha 2002, www.gsgpraha.cz/~sloukova/soucasfil/20st2.doc

VLČEK, Miroslav. Místo a úloha pravdy v rámci Aristotelovy koncepce vědění. *Electronic Journal for Philosophy*/2002, ISSN 1211 – 0442. Pdf.